

רב ארי קילסון : מראי מקומות- כתובות ק"ב

(א) **בשטרי פסיקתא- ע' רעק"א** שביאר דמה דאמרי' דע"כ היו שטרי פסיקתא (ולא אמרי' שלא הי' כתוב כלל), משום דאל"כ איך גובין ממשעבדי, אע"כ דמיירי בכתיבה בשטר. וכ' דע"כ מיירי למ"ד דניתן לכתוב, ולא הי' ניח"ל לאוקמי' כשקנו מידו, דא"כ מאי קמ"ל, ולכן מוקמינן לה בשטרי פסיקתא, דבזה לא ק"ל מאי קמ"ל, דאי"ז שטר גמור (אולם ע' מש"כ בדעת רש"י, דכ' דהעדים חותמים עדות גמורה, וכ' דמבואר בדעת רש"י דאינו יכול להתחייב בשטר, ולכך צריך לדר' גידל, דמשו"ה יכול להתחייב).

(ב) **הן הן דבריים הנקנים באמירה- בביאור הדבר, ע' בשטמ"ק בשם הרא"ה** שכ' דעל הצד בגמ' דשטרות אלו לא ניתנו ליכתב, והיינו דאפי' אם נכתבו דאין טורפין ממשעבדי אלא מבני חורין, דכיון דקנין מדרבנן הוא, לא חזי רבנן בהא שיהיו יכולין לטרוף ממשעבדים. וע' **במשו"ב נתיבות** (ע"א, י"ט) שכ' דמדברי השטמ"ק מבואר דהן הן דבריים הנקנים באמירה אינו אלא קנין דרבנן. וע' **בנודע ביהודה** (חו"מ כ"ח, ד"ה עור) שהביא מחתנו שהי' רוצה לומר דדין דאורייתא הוא, אבל הנו"ב עצמו חולק עליו וס"ל דהוי תקנה דרבנן, דא"א להיות קנין כזה מן התורה. **אבל החזון איש** (אה"ע נ"ה, ט') כ' דנראה שהוא קנין דאורייתא, דכיון דמהני בההיא הנאה דמתחתני אהרדי, כמבואר בעמוד ב', א"כ הוי כמו קנין אדם חשוב דקידושין (ז). דמהני מן התורה [ולכאור' צ"ל דההנהגה הוא מה שנהנה אבי הבן מהתחתנות להבת, וא"כ שפיר שייך לחייב עצמו להבת, וכן להיפוך. ולגבי סוגיין, דהבעל מחייב עצמו להבת משם הנאת התחתנות עם אמה, י"ל דאחי מדין עבד כנעני, וכ"כ האילת השחר כאן.]. **אולם ע' בקובץ שעורים** (של"ו) שכ' להוכיח מדברי **תוס'** כאן דמה שהקנין מהני ע"י אמירה, אי"ז מדין קנין כסף של הנאה, דהא תוס' הק' על ר"ת דאיך מטלטלין משתעבדי ע"י שטר, ותי' דהואיל וטרח למכתב שטרא, גמר ומשעבד נפשי', שהרי אפי' באמירה בעלמא יש דבריים שנקנים, כדקאמר בסמוך. והנה, אם הא דר' גידל היינו משום הנאת חיתון, והוי כמו הנאת אדם חשוב, א"כ אין שום ראי' מכאן להיכא דגמר ומקנה משום שטר דמהני. וע"ע **במאירי** בקידושין (ט: דכ' דתקנת חכמים הוא).

(ג) **כתב לכהן שאני חייב לך חמשה סלעים, חייב ליתן לו חמש סלעים ובנו אינו פדוי- הק' הראשית בכורים** (בכורות נא.), כיון דסבר דע"י נתינתו יהי' בנו נפדה, א"כ למה לא הוי נתינה בטעות, וא"כ יהי' חייב הכהן להחזירה. והביא דבשלמא לפי ש' **הרמב"ם** דס"ל דהיכא דטעה בדין לא אמרי' דהקדש בטעות לא הוי הקדש, א"ש, די"ל דה"ל לענין נתינה לכהן, אבל לפי **הראב"ד** דס"ל דאף טעות כזה לא הוי הקדש, א"כ למה הוי נתינה לכהן. ותי' דכל מה דאמרי' דהקדש או הקנאה בטעות לא הוי הקדש או הקנאה, היינו משום דבעינן רצונו וגמירת דעתו להקנות או להקדיש, וכיון דהי' בטעות, אמרי' דאדעתא דהכי לא הקנה או הקדיש. אבל כאן, בפדיון הבן, לא הוי אלא ענין של נתינה בעלמא, דהוי כמו פריעת בעל חוב, והביא שכן מבואר **בקצות** (רמ"ג, ד') דלא בעינן דעת אחרת מקנה במתנות כהונה. וכיון שכן, גם לא שייך בזה ענין של נתינה בטעות, ושפיר חייב ליתן אל הכהן.

(ד) **אי הכי בנו אמאי אינו פדוי- פרש"י**, א"ה דטעמא משום שעבודא דאורייתא הוא, והו"ל כמעיד עדים וחותרים, אמאי אין בנו פדוי. והק' **בהערות להגרי"ש**, מהו האריכות בדברי רש"י, הא עיקר קו' הגמ' הוא דכיון דחיובו חל מחמת פדיון בנו, וזהו סיבת חיובו, א"כ כשנותן ה' סעלים להשלים חיובו, למה אין בנו פדוי, ומה האריך רש"י לבאר דהוה כמעיד עדים וכו', דלא שייך ענין זה לקו' הגמ' כלל, וע"ש מה שהאריך לבאר.

(ה) **דבר תורה בנו פדוי לכשיתן- כ' הקצות** (ק"צ, ו') דמשמע מזה דרק לכשיתן בנו פדוי מן התורה, אבל קודם שיתן אף מן התורה אינו פדוי, והוכיח מזה דשטר חוב שלו אינו ככסף (ונפק"מ שלא יועיל לענין קידושין). אולם כ' לדחות דאולי באמת הוי ככסף לענין שאר דברים, אבל לענין פדיון הבן הא איכא גזה"כ דלא מהני, דהא אין גופו ממון. והביא שכ"כ **הרשב"א בקידושין** (ה), דלא מהני שטר שלו כמו כסף, וגם הביא רא' מהגמ' כאן. אולם ע' **בט"ז** (יו"ד ש"ה, ג'), דכ' דממן התורה פדוי במה שמחייב עצמו בשטר לכהן בשביל הפדיון, אלא דחכמים אמרו וכו', ומשמע מדבריו דמן התורה אף קודם שיתן הה' סלעים דבנו פדוי.

(ו) **אבל בוגרת דלא מטי הנאה לידי, לא- יש להק', מהו הס"ד, הרי קו' הגמ' פשוט הוא, דמ"ש בוגרת מבנו, הרי בשניהם לא מטי הנאה לידו. ותי' בהערות להגרי"ש**, דס"ד דכיון שמצד אם הבת יש כאן התחייבות, א"כ יש מקום לומר דגם יש התחייבות מצד השני, דהיינו מצד הבן, משא"כ לענין בוגרת, דבין מצד הבן ובין מצד הבת אין שום מקום התחייבות, וע"ז אמרי' דרבא לא ס"ל כן.

(ז) **ניתנו לכתב או לא ליתנו לכתב- בביאור שאלת הגמ', כ' הרמב"ן** (בספר הזכות) דשאלת הגמ' הוא אם כתבו בשטר מה שאמרו, האם מהני כתיבה זו לטרוף ממשעבדים, אולי הוי כמלוה ע"פ, שהרי לא שעבדו עצמן, ולא קבלו עליהן בחוב כלום. וכ"כ הרמב"ן בדעת רש"י, וביאר **האבן האזל** (זכ"י ו', י"ז) דהצד דלא ניתנו ליכתב היינו לא רק דאינן משועבדין ע"י השטר, אלא דדוקא אין להם לכתוב שטר ע"ז, דאולי ע"י הכתיבה יבואו לגבות ממשעבדי. והצד דניתן ליכתב, אינו משום דאין גוזרין דלא יבואו לגבות ממשעבדי, אלא דבאמת יכול לגבות על הצד הזה.

(ח) **א"ל לא ניתנו ליכתב- העיר בהערות להגרי"ש**, מ"ש מכל קנין דניתן לכתובה, אע"כ יש להוכיח מכאן דהוה האי מילתא דדברים הנקנים באמירה תקנת חז"ל הוא, ולא אומדן דעת גרידא, ולכך יש מקום לומר דלא ניתן ליכתב.

(ט) **מאי לאו שטרי פסיקתא- הק' הריטב"א** (קידושין ט:), אם שטרי פסיקתא הם, א"כ למה צריכים דעת שניהם בכתיבתו, הרי כבר קנו נכסים אלו ע"י אמירה, וכיון שקנו, אין צריכים לאמלוכי בכתיבה. ותי' "איכא למימר דמאן דמוקים לי' בשטרי פסיקתא, סבר דדברים הללו לא אלמיהו רבנן אלא לגבי בני חרי, אבל ממשעבדי לא גבי, וכיון דליכא קנין ממש, צריך לאימלוכי ביי, דאי כתבו להו בשטרא, גובה ממשעבדי ואיכא תוספת חיוב, ואין מוסיפין על חיובו שלא מדעתו וברצונו".

- (י) **לא שטרי אירוסין ממש- הק' הריטב"א** (קידושין ט:), בשלמא שטרי אירוסין, היינו שטר שכתוב בו הרי את מקודשת לי, אבל מה הם שטרי נישואין, דבברייתא אי' גם שטרי נישואין. ואין לומר דכתובה הוא, דא"כ למה צריך דעת שניהם, הרי קיי"ל דכותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו, ולכן צריך רק דעת הבעל. וכ' די"ל דכוונת הגמ' דשטר קידושין הן, שהוא עיקר הנישואין (אבל באמת אין שטר נישואין כלל). עוד כ', דאולי באמת מיירי בכתובה, ומה דאמר' שאין כותבין אלא מדעת שניהם, היינו שצריך לכותבה וליתנה לה בו ביום, משום קנוניא דלקוחות, ולאפוקי שאין כותבין ונותנין לו.
- (יא) **אי הכי בנות נמי- יש להק', למה הק' כן רק לאחר שאוקים הגמ' להא בשקנו מידו, הרי אפי' בהה"א, דסבר ה' דהי' רק כתוב, תק' גם אי הכי בנות נמי, ומאי פסקא לומר דכ' רק לבת אשתו ולא לבנותיו. וכ' הש"ך (חו"מ ס', י'), דהא בהדיא תנן במתני' הנושא את האשה ופסק לזון את בתה, והיינו משום דמסתמא כותב לה לרא' לזון את בתה, אבל בנותיו מסתמא אינו כותב. אבל קנין לא אידכר במתני' כלל, ומילתא יתירתא היא ומאי פסקא.**
- (יב) **בנות דאיתנהו בתנאי ב"ד, לא מהני להו קנין- פי' בהערות להגרי"ש, דאף שעשו קנין, אבל לא מהני קנין על התנאי כתובה יותר ממה שמחייב התנאי כתובה עצמה, ואם ע"י התנאי כתובה אינו חייב אלא מנכסים בני חורין, א"כ גם ע"י קנין לא מהני לחייבו טפי מנכסים בני חורין. ומה שהק' הגמ' מגרע גרעי, פי' דודאי בגוונא שעשה קנין סתם על חיוב קיים, לא יועיל מידי יותר ממה שכבר חייבו חז"ל, שהרי הוא אינו רוצה בקנין יותר מזה. אבל כוונת הגמ' לומר דמאי פסקת דלא איירי מתני' בכה"ג שהתחייב בפירוש לבנותיו חיוב מזונות חדש, ולא שעשה סתם קנין, ובהא ודאי יש חיוב עצמי, וכזה ודאי לא מגרע גרע בקנין, אלא מוסיף הוא, דהא נתחייב בפירוש בחיוב חדש.**
- (יג) **בת אצל אמה- פי' בשו"ת הרא"ש (פ"ב, ב') שיש פוסקים דאפי' אם יש לה אב הדין כן, וביאר דזהו משום דהאם מצוי' אצלה בבית יותר מן האב, שהוא יוצא למלאכתו ולעסקיו, והאם משמרתה ומלמדה צניעות ואורח הנשים.**